

INTERCULTURALITY AND NATIONAL IDENTITY IN THE CONTEXT OF ROMANIAN MIGRATION

Alexandra DEACONU
Candidate for Ph D, University of Craiova, România
Email: deaconualexandra@yahoo.com

ABSTRACT:

IRRESPECTIVE OF THE TERMINAL, MIGRATION IS REALLY A PRESENT SUBJECT MATTER HAVING THE CAPACITY TO INFLUENCE THE CONTEMPORARY SOCIAL LIFE.

THE POPULATION'S MIGRATION OR TERRITORIAL MOBILITY DOES NOT REFER ONLY TO MOBILITY IN SPACE; IT IS RATHER COMPLEX PROCESS BRINGING FORWARD MORE ELEMENTS; IRRESPECTIVE OF THE MECHANISMS THAT DRIVE THEM OR INFLUENCE THEM, THEY GENERATE A MULTITUDE OF EFFECTS. THE CHANGES ARE VISIBLE AT THE ECONOMIC, POLITICAL, SOCIAL, CULTURAL AND RELIGIOUS LEVEL. THEY ARE MANIFEST BOTH IN THE PLACE OF DEPARTURE AND AT THE TERMINAL PLACE. ON THE ONE HAND THEY REPRESENT A 'LACK' ESPECIALLY FOR THE FAMILY AND ON THE OTHER HAND THE INTEGRATION AND ABSORPTION OF THE NEW-COMERS AT THE TERMINAL POSE SERIOUS ISSUES IN POINT OF RESIDENCE AND WORKPLACE.

KEY WORDS: MIGRATION, SOCIETY, POPULATION, ROMANIANS, MOBILITY

Migrația nu este un fenomen independent, ci se află în relație cu mai multe elemente, factori și procese, influențându-și reciproc evoluțiile. Mai mult decât atât, prin complexitatea sa generează multiple consecințe asupra unor domenii diverse ale vieții private sau ale unei colectivități. Migrația influențează direcțiile de evoluție a mai multor procese demografice, sociale, economice, putând aminti în acest sens: volumul și structura demografică a comunităților locale și evoluția fenomenelor socio-demografice specifice acestora, structura și funcționalitatea gospodăriilor de la originea și destinația fluxurilor, relațiile dintre resursele locale de forță de muncă și populația din zona respectivă, calitatea și stilul de viață, sistemul de valori personal și comunitar. (D. Sandu, 1984).

IDENTITATEA NAȚIONALĂ ÎN CONTEXTUL MIGRAȚIEI

În privința etimologiei cuvântului, acesta este de origine latină, *identitas*, iar conform *Dicționarului Explicativ Român*, [DEX, 1998] semnifică ansamblul de date prin care se identifică

o persoană. Astfel, identitatea națională reprezintă ceea ce este specific, unic, diferit. Fiecare popor are elemente specifice, particularități prin care se diferențiază de celelalte popoare.

O națiune se identifică printr-o limbă comună, un spațiu geografic delimitat, o organizare statală și instituțională, o cultură unitară. Din punct de vedere sociologic, cea mai importantă componentă a națiunii este fără îndoială populația, fără de care nu poate exista nicio formă de organizare socială. Există însă și state cu populații diverse în care se vorbesc mai multe limbi și se regăsesc mai multe culturi (de exemplu: Belgia, Elveția, Rusia), acestea se numesc state *multinaționale*. (A. Otovescu, 2013)

În prezent se află 197 de state naționale pe globul pământesc, ceea ce înseamnă că există tot atâtea societăți omenești cu o identitate națională distinctă. Principalele elemente de diferențiere a națiunilor sunt:

- Imnul național;
- Steagul și stema țării;
- Numele țării. (A. Otovescu, 2013)

Identitatea românească desemnează ceea ce românii au specific, ca popor distinct de alte comunități naționale, reflectă calea specifică în care ei își construiesc cultura și își organizează viața privată și viața publică, exprimă modul lor particular de a răspunde la constantele universale ale culturii: îmbrăcăminte, hrană, locuire, religie, joc, artă, comunicare, limbă. Identitatea românească derivă din participarea indivizilor la practicile culturale și activitățile proprii românilor, presupune atitudini pozitive față de membrii grupului național, atașament și mândrie națională, sentimente de protecție, determinate de apartenența la o națiune, loialitate față de membrii grupului național, revendicarea unei obârșii comune și împărtășirea acelorași tradiții și obiceiuri. (C. Schifirneț, 2009)

Conform teoriei, apartenența oamenilor la o anumită identitate implică relații de solidaritate, afirmarea coeziunii sociale a unui grup, indiferent de dimensiunile sale. În fapt, s-a observat că imigranții români din diverse societăți europene, deși manifestă o conștiință clară și activă a apartenenței lor la națiunea română, totuși, nu manifestă o solidaritate de grup la fel de puternică și evidentă, ca în cazul altor grupuri similare din străinătate (unguri, polonezi, chinezi etc.).

Din cercetări de teren efectuate reiese că imigranții români pot avea adevărate șocuri culturale și emoționale atunci când ajung într-un alt mediu social și cultural de viață. Are loc, astfel, un proces complex și contradictoriu: pe de o parte, de *deculturalizare* - de uitare, în special în rândul tinerilor, a unor cunoștințe, valori, obiceiuri, modele de acțiune, însușite în cadrul social natal, care nu mai sunt de folos în noul cadru de viață; pe de altă parte are loc un proces de *înnoire culturală* - de asimilare a unor elemente necesare pentru a munci și a trăi în societatea de adopție, în primul rând de însușire a limbii străine, care constituie nu doar un mijloc de comunicare inerent vieții sociale, ci și o componentă de bază a oricărei culturi naționale.

EFACTE NEGATIVE SI POZITIVE ALE MIGRAȚIEI ÎN ROMÂNIA

O analiză corectă a migrației urmărește efectele pe care aceasta le produce atât în zona de origine a migrantilor, în cea de destinație, cât și asupra migrantilor înșiși. În funcție de un anumit context și de un complex de factori ce intervin pe parcursul procesului, efectele migrației pot fi apreciate drept pozitive sau negative și se răsfrâng asupra unor domenii foarte diverse ale vieții economice, politice, culturale, sociale ale societății. (D. Sandu, 1984)

Din punct de vedere demografic, în opinia mai multor cercetători, cele mai importante și vizibile efecte ale migrației ce caracterizează spațiul românesc de după 1989 sunt reprezentate de:

- Îmbătrânirea demografică prin antrenarea în migrație mai ales a populației tinere (20-40 ani), active profesional. Impactul acestui fapt se resimte mai ales pe piața muncii (diminuându-se ponderea populației active crește presiunea asupra celei rămase de a susține populația vârstnică, dependentă) și sistemele de servicii sociale (vârstnicii au necesități speciale de îngrijire), dar are implicații extinse și asupra nivelului și furnizării de servicii sociale, fondului de locuințe, educației și pentru funcționarea economiei în sine.

- Schimbări în evoluția nupțialității, a fertilității (de la o rată totală a fertilității de 2,1 copii/femeie în 1989 s-a ajuns la o valoare de 1,3 copii/femeie). (Cartea Verde a Populației, 2006)

- Schimbări în structura pe vârste și sexe a populației ce reflectă un proces lent dar continuu de îmbătrânire demografică

- Modificări ale dimensiunilor familiei

- Supraaglomerarea regiunilor receptoare și depopularea celor emițătoare

În sfera economică, efectele fenomenului migrațional apar imediat ce acesta începe să se manifeste. Ele pot avea sensuri pozitive sau negative și pot fi resimțite pe termen lung, mediu sau scurt. Identificarea și analizarea efectelor migrației poate aduce în discuție mai multe aspecte. Astfel, putem privi aceste efecte ca schimbări în viața individului, a familiei sau a grupului migrant, dar și în viața comunității căreia i-a aparținut sau în care urmează să se integreze. În general, indivizii care optează pentru migrație spre alte regiuni pleacă și de la considerentul că în urma acestei acțiuni își vor putea asigura un nivel de trai mai bun decât în momentul anterior deciziei. Însă ceea ce pentru individ poate fi un avantaj, pentru comunitatea de origine, în unele cazuri, semnificația actului este discutabilă.

Din punct de vedere al efectelor în plan economic, migrația poate contribui la creșterea veniturilor populației, asigurarea unui loc de muncă, creșterea nivelului de trai, scăderea ratei șomajului în anumite sectoare de activitate, orientarea migrantilor spre anumite sectoare economice deficitare de forță de muncă la un moment dat. Pe de altă parte, se pot evidenția și o serie de efecte negative (situații întâlnite și în cazul României, mai ales după anul 1990):

a). „exodul creierelor”, fenomen cunoscut în literatura de specialitate ca „brain drain”. S.Stănică, citând diverse surse, arată că semnificația conceptului de *brain drain* exprimă, în cele mai multe cazuri, „migrația forței de muncă educate și calificate dinspre țările sărace spre cele bogate”, urmărind o recunoaștere profesională și o remunerare superioare, condiții îndeplinite în țările dezvoltate.

Efectul negativ al migrării forței de muncă înalt calificată pentru țara de origine crește mai ales în cazul în care emigrează cei cu profesii de care economia nu se poate dispensa, afectând dezvoltarea întregii societăți nu doar financiar, atât pe termen scurt și mediu, cât și pe termen lung. În schimb, se constată că țările spre care s-au îndreptat cei înalt pregătiți profesional au înregistrat „creșteri economice datorită capacității creative deosebite a capitalului uman al imigranților”. (D. Sandu, 1984)

b). Pierderea de forță de muncă specializată / calificată. Acest aspect are o dublă semnificație: pe de o parte au migrat persoane pregătite profesional ceea ce a creat un deficit de astfel de forță de muncă în sectoarele economice în care profesau, iar pe de altă parte se poate

vorbi de un neajuns pentru România, în sensul că pregătirea profesională a indivizilor a însemnat un cost pentru țara noastră, iar valorificarea ei se va face în contul altei țări.

c). Pierderea calificărilor profesionale. Sunt numeroase cazurile în care recunoașterea anumitor studii și calificări nu este realizată de toate țările, astfel că migranții renunță adesea la acestea acceptând munci inferioare calificării lor profesionale în favoarea unor venituri atractive.

d). Scăderea exporturilor (ca urmare a scăderii producției interne), susținerea artificială a valutei naționale. (D. Sandu, 1984)

Există o strânsă legătură între influența religiei, mai exact a învățăturilor bisericii și a controlului pe care aceasta îl exercită asupra enoriașilor săi și efectele pe care migrația le are asupra acestora. Nu trebuie înțeles că migrația populației determină schimbări în ceea ce privește fundamentele, dogmele și ritualurile religioase ale diferitelor confesiuni. Ceea ce va fi influențat prin migrație este atitudinea oamenilor față de comunitățile religioase în care doresc să se integreze (temporar sau definitiv), mai ales dacă sunt diferite de cele cărora le aparțin și în care au crescut și participarea la viața religioasă a noii comunități (nu doar prin prezența la slujbe și evenimente bisericesti, cât prin păstrarea relației cu divinitatea).

Interpretarea unor schimbări în viața socială a unei comunități ca rezultat al migrației poate pleca și de la efectele pe care urbanizarea, ca proces realizat și prin migrarea populației din rural, le-a impus în cadrul acestora. În cazul de față, în condițiile unei efervescente mișcări teritoriale a populației, putem afirma că și viața religioasă a unei comunități se confruntă cu o serie de transformări privite din perspectivă cantitativă, dar și calitativă, diferențele între mediul urban și cel rural fiind destul de evidente.

Într-un studiu realizat pe această temă, M.Voicu arată că dacă până în anul 1990, în România, diferențele dintre cele două medii erau clare, treptat, spre anii 2000, încep să se observe anumite similitudini între aceste medii, cel puțin în legătură cu apartenența și identificarea cu o anumită confesiune, iar „distanța dintre sat și oraș, în ceea ce privește religiozitatea începe să scadă”. (M. Voicu, B. Voicu, 2006)

Referitor la migrație, în derularea acestui proces un rol important îl pot juca rețelele de migrație organizate prin intermediul bisericilor, activitatea lor presupunând alte destinații decât cele din țară. Descifrarea migrației din această perspectivă este o tendință preferată și actuală a multor cercetări. Rețelele asigură migranților accesul la informație, oferă sprijin în găsirea unui loc de muncă, a unei locuințe, a unor mijloace de trai în alte locuri decât cele originare, facilitând și legăturile dintre migranți și familiile acestora. Fenomenul are un caracter dinamic, de amploare și aproape orice individ inclus în circuit va crește posibilitatea de apariție în viitor a unui eveniment asemănător. (M. Constantinescu, 2002)

BIBLIOGRAFIE

- [1.] *Cartea Verde a Populației*, Comisia Națională pentru populație și Dezvoltare, 2006
- [2.] Constantinescu Monica, *Teorii ale migrației internaționale*, Revista Sociologie Românească, 2-4/2002
- [3.] DEX: *Dicționarul Explicativ al Limbii Române* – Academia Română, Institutul de Lingvistică "Iorgu Iordan", Editura Univers Enciclopedic, 1998;
- [4.] Migrația Internațională a României, Institutul Național de Statistică, București, 2014
- [5.] Otovescu Adrian, *Conservarea identității culturale în mediile de imigranți români din Europa*, Editura Muzeului Național al Literaturii Române, București, 2013
- [6.] Sandu Dumitru, *Fluxurile de migrație în România*, Editura Academiei, București, 1984
- [7.] Schifirneț Constantin, Revista Română de Sociologie, serie nouă, anul XX, nr. 5–6, București, 2009